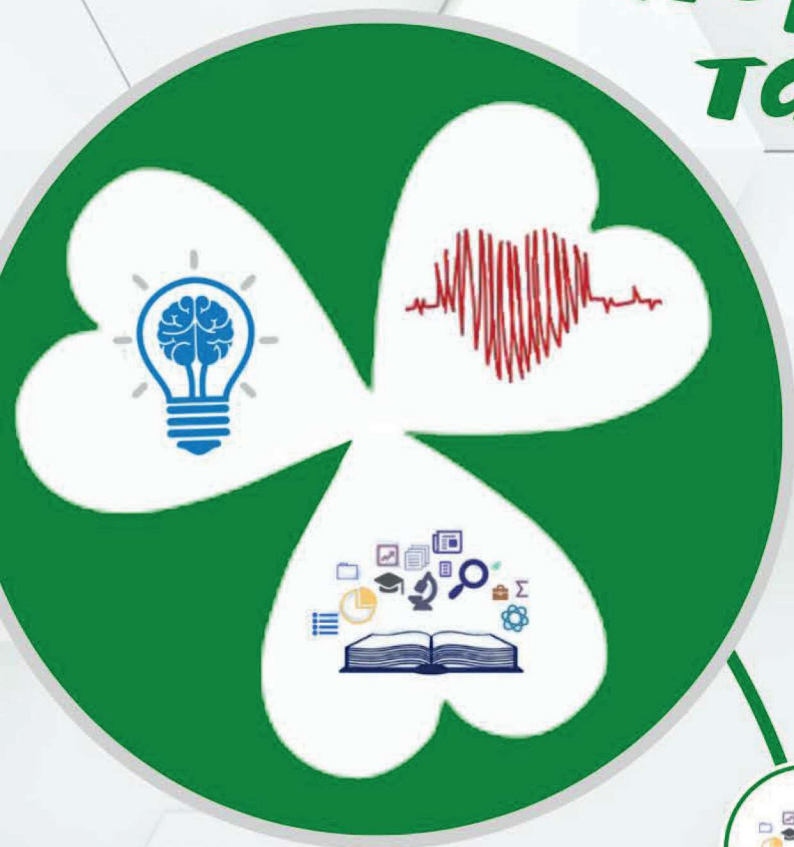

Наукові перспективи
Видавнича група

Перспективи та інновації науки

СЕРІЯ "ПЕДАГОГІКА"

СЕРІЯ "ПСИХОЛОГІЯ"

СЕРІЯ "МЕДИЦИНА"

№11(57) 2025

Тернопільський національний медичний університет імені І. Я. Горбачевського

Видавнича група «Наукові перспективи»

Луганський державний медичний університет

Громадська наукова організація «Система здорового довголіття в мегаполісі»

Християнська академія педагогічних наук України

Всеукраїнська асоціація педагогів і психологів з духовно-морального виховання

*за сприяння КНП "Клінічна лікарня №15 Подільського району м.Києва", Центру
дієтології Наталії Калиновської*

«Перспективи та інновації науки»

(Серія «Педагогіка», Серія «Психологія», Серія «Медицина»)

Випуск № 11(57) 2025

Київ – 2025

Ivan Horbachevsky Ternopil National Medical University

Publishing Group «Scientific Perspectives»

Luhansk State Medical University

Public scientific organization "System of healthy longevity in the metropolis"

Christian Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine

**All-Ukrainian Association of Teachers and Psychologists of Spiritual and
Moral Education**

*with the assistance of the KNP "Clinical Hospital No. 15 of the Podilsky District of Kyiv", Nutrition Center of
Natalia Kalinovska*

"Prospects and innovations of science"

(Series" Pedagogy ", Series" Psychology ", Series" Medicine ")

Issue № 11(57) 2025

Kyiv – 2025

ISSN 2786-4952 Online

УДК 001.32:1/3](477)(02)

DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-4952-2025-11\(57\)](https://doi.org/10.52058/2786-4952-2025-11(57))

«Перспективи та інновації науки (Серія «Педагогіка», Серія «Психологія», Серія «Медицина»):
журнал. 2025. № 11(57) 2025. С. 3866

**Згідно наказу Міністерства освіти і науки України від 27.09.2021 № 1017
журналу присвоєно категорію "Б" із психології та педагогіки**

**Згідно наказу Міністерства освіти і науки України від 27.04.2023
№ 491 журналу присвоєно категорію "Б" із медицини: спеціальність 222**

**Рекомендовано до видавництва Президією громадської наукової організації «Всеукраїнська Асамблея докторів наук з
державного управління» (Рішення від 17.11.2025, № 6/11-25)**

*Журнал видається за підтримки КНП "Клінічна лікарня №15 Подільського району м.Києва", Центру дієтології Наталії
Калиновської.*

*Журнал заснований з метою розвитку наукового потенціалу та реалізації
кращих традицій науки в Україні, за кордоном. Журнал висвітлює історію, теорію,
механізми формування та функціонування, а, також, інноваційні питання розвитку
медицини, психології, педагогіки та. Видання розраховано на науковців, викладачів, педагогів-практиків, представників органів державної влади та
місцевого самоврядування, здобувачів вищої освіти, громадсько-політичних діячів.*

Журнал включено до міжнародної наукометричної бази Index Copernicus (IC), Research Bible, міжнародної пошукової системи Google Scholar.

Голова редакційної колегії:

**Жукова Ірина
Віталіївна**

кандидат наук з державного управління, доцент, Лауреат премії Президента
України для молодих вчених, Лауреат премії Верховної Ради України молодим
ученим, директор Видавничої групи «Наукові перспективи», директор
громадської наукової організації «Всеукраїнська асамблея докторів наук з
державного управління» (Київ, Україна)

Головний редактор: Чернуха Надія Миколаївна — доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри
соціальної реабілітації та соціальної педагогіки Київського національного університету імені Тараса Шевченка (Київ,
Україна).

Заступник головного редактора: Торяник Інна Іванівна - доктор медичних наук, старший науковий співробітник,
провідний науковий співробітник лабораторії вірусних інфекцій Державної установи «Інститут мікробіології та імунології імені
І.І. Мечникова Національної академії медичних наук України» (Харків, Україна);

Заступник головного редактора: Сіданіч Ірина Леонідівна — доктор педагогічних наук, професор, завідувач
кафедри педагогіки, адміністрування і спеціальної освіти Навчально-наукового інституту менеджменту та психології ДЗВО
«Університет менеджменту освіти» НАПН України (Київ, Україна);

Заступник головного редактора: Жуковський Василь Миколайович — доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри англійської мови Національного університету "Острозька академія" (Рівне, Україна).

Редакційна колегія:

1. Бабова Ірина Костянтинівна - доктор медичних наук, професор, старший науковий співробітник відділу економічного регулювання природокористування, ДУ "Інститут ринку і економіко-екологічних досліджень Національної академії наук України", лікар ФРМ (фізичної та реабілітаційної медицини) ДУ "Територіальне медичне об'єднання МВС України по Одеській області" (Одеса, Україна)
2. Бабчук Олена Григорівна — кандидат психологічних наук, доцент, завідувач кафедри сімейної та спеціальної педагогіки і психології Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського» (Одеса, Україна)
3. Бахов Іван Степанович — доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри іноземної філології та перекладу Міжрегіональної академії управління персоналом (Київ, Україна)
4. Балахтар Катерина Сергіївна - здобувач ступеня доктора філософії (PhD) за спеціальністю 053. Психологія, старший викладач кафедри іноземних мов в Національному університеті ім. О. О. Богомольця (Київ, Україна)
5. Бартенєва Ірина Олександрівна - кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри педагогіки Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського» (Одеса, Україна)
6. Біляковська Ольга Орестівна — доктор педагогічних наук, професор кафедри загальної педагогіки та педагогіки вищої школи Львівського національного університету імені Івана Франка (м. Львів, Україна)
7. Вадзюк Степан Нестерович - доктор медичних наук, професор, Заслужений діяч науки і техніки України, почесний академік Національної академії педагогічних наук України, завідувач кафедри фізіології з основами біоетики та біобезпеки Тернопільського національного медичного університету імені І.Я. Горбачевського України (Тернопіль, Україна)
8. Вовк Вікторія Миколаївна - кандидат економічних наук, доцент кафедри економіки Державного університету ім. Станіслава Сташіца в Пілі (м. Піла, Польща)
9. Гвожджевський Сильвія — кандидат наук, Державна професійна вища школа ім. Якуба з Парадизу в Гожуві-Великопольському (Польща)
10. Гетманенко Людмила Миколаївна - старша викладачка кафедри природничо-математичної освіти і технологій Інституту післядипломної освіти Київського столичного університету імені Бориса Грінченка (Київ, Україна)

11. Головач Наталія Василівна — кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри управління персоналом та економіки праці Міжрегіональної академії управління персоналом (Київ, Україна)
12. Гречановська Олена Володимирівна – доктор педагогічних наук, професор кафедри філософії та гуманітарних наук Вінницького національного технічного університету (Вінниця, Україна)
13. Гульц Наталія Іванівна - доктор фармацевтичних наук, професор, ад'юкт кафедри фармації і екологічної хімії Опольського університету, доцент кафедри технології ліків та біофармації Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького (Львів, Україна)
14. Гуменишкова Тамара Рудольфівна — доктор педагогічних наук, професор, директор Придніпурської філії Міжрегіональної академії управління персоналом (Київ, Україна)
15. Дерстуганова Наталя Вікторівна - кандидат педагогічних наук, доцент кафедри освіти та управління навчальним закладом Класичного приватного університету (Запоріжжя, Україна)
16. Долгова Олена Миколаївна - кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри авіаційної психології Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
17. Журавльова Лариса Петрівна — доктор психологічних наук, професор, завідувач кафедри психології Поліського національного університету (Житомир, Україна)
18. Заячківська Оксана Василівна - кандидат економічних наук, доцент кафедри фінансів та економічної безпеки Національного університету водного господарства та природокористування (Рівне, Україна)
19. Інжисевська Леся Анатоліївна — кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри психології та особистісного розвитку Навчально-наукового інституту менеджменту та психології ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України (Київ, Україна)
20. Іванська Олена Михайлівна - кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри авіаційної психології Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
21. Кардаш Оксана Любомирівна, кандидат економічних наук, доцент кафедри комп'ютерних технологій та економічної кібернетики Навчально-наукового інституту автоматики, кібернетики та обчислювальної техніки Національного університету водного господарства та природокористування (м. Рівне, Україна)
22. Клімус Тереза Миколаївна - кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри соціології та соціальної роботи Національного університету "Львівська політехніка", завідувач сіхківського відділення денного догляду Львівського міського центру соціальних послуг "Джерело" (Львів, Україна)
23. Коваленко Олена Михайлівна - кандидат педагогічних наук, провідний науковий співробітник відділу профільного навчання Інституту педагогіки НАПН України (Київ, Україна)
24. Коваль Галина Миколаївна - доктор медичних наук, професор, завідувач кафедри мікробіології, вірусології, епідеміології з курсом інфекційних хвороб Ужгородського національного університету (Ужгород, Україна)
25. Ковальчук Анна Сергіївна - здобувач ступеня доктора філософії (PhD) за спеціальністю 053 Психологія Навчально-наукового інституту менеджменту та психології ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України (Київ, Україна)
26. Корильчук Неоніла Іванівна – кандидат медичних наук, доцент кафедри терапії та сімейної медицини Тернопільського національного медичного університету імені І.Я.Горбачевського МОЗ України (Тернопіль, Україна)
27. Корнісінко Петро Сергійович - доктор юридичних наук, доцент, адвокат, заступник першого проректора по роботі з коледжами, професор кафедри філософії та соціально-гуманітарних дисциплін Національної академії статистики, обліку та аудиту (Київ, Україна)
28. Кравчук Володимир Миколайович, доктор юридичних наук, доцент, доцент кафедри конституційного, адміністративного та міжнародного права Волинського національного університету імені Лесі Українки (Луцьк, Україна)
29. Кравчук Людмила Степанівна - кандидат педагогічних наук, доцент, професор кафедри фізичної терапії, ерготерапії, фізичної культури і спорту Хмельницького інституту соціальних технологій Університету «Україна», завідувач кафедрою фізичної терапії, ерготерапії, фізичної культури і спорту Хмельницького інституту соціальних технологій Університету «Україна» (Хмельницький, Україна)
30. Крайник Григорій Сергійович - кандидат юридичних наук, доцент, доцент Житомирського державного університету імені Івана Франка (Житомир, Україна)
31. Левков Анатолій Анатолійович - кандидат медичних наук, доцент кафедри фізичної терапії та ерготерапії Національного університету «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка» (Полтава, Україна)
32. Лігоцький Анатолій Олексійович — доктор педагогічних наук, професор (Київ, Україна)
33. Лисенко Дмитро Андрійович - кандидат медичних наук, доцент кафедри внутрішньої медицини №2 Вінницького національного медичного університету (Вінниця, Україна)
34. Ліч (Назарук) Оксана Миколаївна - доктор психологічних наук, доцент, член-кореспондент української академії акмеології, член громадської спілки «Національна психологічна асоціація», доцент кафедри авіаційної психології Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
35. Макаренко Олександр Миколайович — доктор медичних наук, професор, академік Міжнародної академії освіти та науки, професор кафедри загальномедичних дисциплін Міжрегіональної академії управління персоналом (Київ, Україна)
36. Мальцев Дмитро Валерійович кандидат медичних наук, завідувач лабораторії імунології і молекулярної біології Національного медичного університету імені О.О. Богомольця (Київ, Україна)
37. Марушова Олександра Анатоліївна - доктор наук з державного управління, доцент, завідувач кафедри публічного управління та інформаційного менеджменту ПВНЗ Університет Новітніх Технологій (м. Київ, Україна)
38. Мельник Володимир Степанович — доктор медичних наук, професор кафедри неврології Національного медичного університету імені О.О. Богомольця, декан медичного факультету №1 (Київ, Україна)
39. Мигенько Богдан Орестович – кандидат медичних наук, доцент кафедри терапії та сімейної медицини Тернопільського національного медичного університету імені І.Я.Горбачевського МОЗ України (Тернопіль, Україна)
40. Мигенько Людмила Михайлівна – кандидат медичних наук, доцент кафедри внутрішньої медицини №2 Тернопільського національного медичного університету імені І.Я. Горбачевського МОЗ України (Тернопіль, Україна)
41. Мідельський Сергій Людвигович – професор, Академік, Президент Регіональної Академії Менеджменту (Казахстан)
42. Міхальський Томаш — доктор наук, доцент кафедри географії регіонального розвитку Гданського університету (Польща)
43. Миргород-Карпова Валерія Валеріївна - кандидат юридичних наук, заступник директора з наукової роботи, старший викладач кафедри адміністративного, господарського права та фінансово-економічної безпеки Сумського державного університету (Суми, Україна)
44. Мочалов Юрій Олександрович - доктор медичних наук, професор, професор кафедри хірургічної стоматології та клінічних дисциплін ДВНЗ «Ужгородський національний університет» (Ужгород, Україна)
45. Нікульчев Микола Олександрович – доктор богословських наук, кандидат філософських наук, професор, доцент кафедри філософії НУ «ОМА» (Одеса, Одеська область, Україна)
46. Олійник Світлана Валентинівна - кандидат фармацевтичних наук, доцент, доцент кафедри аптечної технології ліків Національного фармацевтичного університету
47. Помиткін Едуард Олександрович — доктор психологічних наук, професор, провідний науковий співробітник Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Язюна НАПН України (Київ, Україна)
48. Помиткіна Любов Віталіївна — доктор психологічних наук, професор, завідувач кафедри авіаційної психології Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
49. Попель Оксана Василівна - кандидат педагогічних наук, доцент кафедри української та іноземної філології Одеського національного технологічного університету (Одеса, Україна)
50. Приходькіна Наталія Олексіївна - доктор педагогічних наук, професор кафедри педагогіки, адміністрування і спеціальної освіти Навчально-наукового інституту менеджменту та психології ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України (Київ, Україна)
51. Прокоф'єва Марина Олександрівна – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри іноземної філології факультету лінгвістики та соціальних комунікацій Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
52. Сирник Ярослав - доцент кафедри антропології Вроцлавського університету (Вроцлав, Польща)
53. Трушкіна Наталія Валеріївна - кандидат економічних наук, член-кореспондент Академії економічних наук України, дійсний член Центру українсько-європейського наукового співробітництва, старший науковий співробітник відділу проблем регуляторної політики та розвитку підприємництва, Інститут економіки промисловості НАН України (Київ, Україна)
54. Турчинова Ганна Володимирівна — кандидат педагогічних наук, доцент, декан факультету природничо-географічної освіти та екології Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова (Київ, Україна)
55. Філіппова Лариса Валеріївна – доктор педагогічних наук, кандидат хімічних наук, доцент, доцент закладу вищої освіти кафедри медичної біохімії та молекулярної біології Національного медичного університету імені О.О.Богомольця, (Київ, Україна)
56. Хохліна Олена Петрівна — доктор психологічних наук, професор, професор кафедри авіаційної психології Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
57. Чаусова Тетяна Володимирівна — кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри психології та особистісного розвитку Навчально-наукового інституту менеджменту та психології ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України (Київ, Україна)
58. Черська Марія Сергіївна - доктор медичних наук, завідувачка консультативно-діагностичним відділенням Державної Установи «Інститут ендокринології та обміну речовин НАМН України» (Київ, Україна)
59. Чумак Оксана Володимирівна - доктор економічних наук, доцент, науковий співробітник відділу статистики і аналітики вищої освіти Державної наукової установи «Інститут освітньої аналітики», (Київ, Україна)
60. Шевченко Валерія Геннадіївна - кандидат медичних наук, доцент кафедри хірургії #2 Одеського національного медичного університету (Одеса, Україна)
61. Яковичка Лада Савелівна — доктор психологічних наук, доцент, професор кафедри авіаційної психології Національного авіаційного університету (Київ, Україна)

Статті розміщені в авторській редакції. Відповідальність за зміст та орфографію поданих матеріалів несуть автори.

Мартиненко С.М., Бричок О.В. <i>ВЗАЄМОДІЯ ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ ІЗ УЧНЯМИ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ</i>	862
Матвієнко О.В. <i>ВИКОРИСТАННЯ СУЧАСНИХ ІНТЕРАКТИВНИХ МЕТОДІВ ПРИ ФОРМУВАННІ МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ПІДЛІТКІВ НА УРОКАХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ</i>	875
Матвієнко О.В., Ян Цзінвень <i>ОСОБЛИВОСТІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ МУЗИКИ ДО РОЗВИТКУ КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ЗАСОБАМИ ІНТЕРАКТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ</i>	891
Матвійчук О.Є., Пономаренко Л.О., Павленко Т.С. <i>БІБЛІОТЕКА ЯК СКЛАДОВА СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ ЗАКЛАДУ ОСВІТИ</i>	909
Маценко Л.М., Лепеха О.Б. <i>ФОРМУВАННЯ МОРАЛЬНОЇ КУЛЬТУРИ СТУДЕНТІВ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ СУЧАСНИХ СУСПІЛЬНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ</i>	921
Михайлова А.Г., Яніцька Л.В. <i>ПРОФЕСІЙНО-ОРІЄНТОВАНЕ ОСВІТНЄ СЕРЕДОВИЩЕ ФОРМУВАННЯ ФАХОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ МЕДИЧНОЇ ОСВІТИ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ МОЛЕКУЛЯРНОЇ БІОЛОГІЇ</i>	931
Михальченко Н.В. <i>ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ ДО РОЗВИТКУ РЕФЛЕКСІЇ ДІТЕЙ: ПЕДАГОГІЧНА РЕФЛЕКСІЯ ТА МЕНТАЛЬНЕ ЗДОРОВ'Я</i>	944
Моргунова Н.С. <i>ЛІНГВОДИДАКТИЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ЧАТ-БОТІВ У НАВЧАННІ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЯК ІНОЗЕМНОЇ</i>	957
Мурачев Ю.Є. <i>КАТЕГОРІЯ «МЕТОДОЛОГІЧНА КУЛЬТУРА ФАХІВЦЯ» В МІЖДИСЦИПЛІНАРНОМУ ДИСКУРСІ: ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ ПРОБЛЕМИ</i>	696
Невмержицька О.В. <i>ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ ЦИФРОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ТЕХНОЛОГІЙ</i>	980
Новоселецька І.Е. <i>МУЗИЧНО-РИТМІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК ЗАСІБ ЕМОЦІЙНО-КОМУНІКАТИВНОГО РОЗВИТКУ ДІТЕЙ РАННЬОГО ВІКУ</i>	988

УДК 373.2.015.31:78.085]:159.942-053.4

[https://doi.org/10.52058/2786-4952-2025-11\(57\)-988-996](https://doi.org/10.52058/2786-4952-2025-11(57)-988-996)

Новоселецька Ірина Едуардівна доктор філософії, старший викладач кафедри дошкільної освіти Факультету педагогічної освіти Київського столичного університету імені Бориса Грінченка, м. Київ, <https://orcid.org/0000-0002-1487-1021>

МУЗИЧНО-РИТМІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК ЗАСІБ ЕМОЦІЙНО-КОМУНІКАТИВНОГО РОЗВИТКУ ДІТЕЙ РАНЬОГО ВІКУ

Анотація. У статті розглянуто музично-ритмічну діяльність як дієвий засіб емоційно-комунікативного розвитку дітей раннього віку в контексті освітньої взаємодії з вихователем. Теоретичний аналіз сучасних психолого-педагогічних і нейропсихологічних досліджень засвідчує, що здатність сприймати ритм і відгукуватися на нього рухом, поглядом чи голосом формується у дитини ще в перинатальний період. Окреслено, що саме ритм, який закладений у природі серцевого биття та дихання, стає першоосновою для формування емоційної чутливості, відчуття безпеки та довіри до світу.

Звертається увага на роль дорослого у створенні умов для розвитку емоційно-комунікативної сфери через спільну музично-ритмічну взаємодію. Визначено сім базових положень, що розкривають сутність цього процесу: аудіація, ритм як тілесний досвід, емоційна синхронізація, передбачуваність як безпека, діалогічність, поступовість і свобода, інтеграція видів мистецтв. Кожне з них відображає певний аспект педагогічної взаємодії, у якій дитина не лише наслідує дорослого, а й стає рівноправним учасником спільної творчості.

Окреслено методичний інструментарій розвитку емоційно-комунікативної компетентності дітей раннього віку, що базується на принципі «чуттєвого діалогу». Підкреслено значення емоційного залучення вихователя, здатності створювати атмосферу довіри, стабільності й радості спільного ритмотворення. Результати дослідження акцентують увагу на важливості музично-ритмічної діяльності не лише як педагогічного засобу, а як простору для формування перших соціальних і емоційних зв'язків дитини з навколишнім світом.

Ключові слова: музично-ритмічна діяльність, музично-ритмічні вправи, ритм, діти раннього віку.

Novoseletska Iryna PhD, Senior lecturer at the Department of Preschool Education, Faculty of Pedagogical Education Borys Grinchenko Kyiv Metropolitan University, Kyiv, <https://orcid.org/0000-0002-1487-1021>

MUSICAL-RHYTHMIC ACTIVITY AS A MEANS OF EMOTIONAL AND COMMUNICATIVE DEVELOPMENT IN EARLY CHILDHOOD

Abstract. The article explores musical-rhythmic activity as an effective means of emotional and communicative development of early childhood within the context of

educational interaction with the caregiver. A theoretical analysis of recent psychological, pedagogical, and neuropsychological research demonstrates that the ability to perceive rhythm and respond to it through movement, gaze, or voice emerges even during the prenatal period. Rhythm, inherent in heartbeat and breathing patterns, becomes a natural foundation for the formation of emotional sensitivity, a sense of safety, and trust in the surrounding world.

Particular attention is paid to the educator's role in creating conditions for the emotional and communicative growth of the child through shared musical and rhythmic experiences. Seven key positions of this interaction are identified: audiation, rhythm as bodily experience, emotional synchronization, predictability as safety, dialogicity, gradualness and freedom, and the integration of arts. Each reflects a specific dimension of pedagogical communication in which the child does not merely imitate the adult but becomes an active co-participant in creative exchange.

The methodological tools of emotional-communicative development proposed in the article are grounded in the principle of «sensory dialogue». The study highlights the importance of the educator's emotional involvement and their ability to create an atmosphere of trust, stability, and shared joy through rhythm. The findings emphasize that musical-rhythmic activity functions not only as a pedagogical method but as a unique space for forming the child's first emotional and social connections with the world.

Keywords: musical-rhythmic activity, musical-rhythmic exercises, rhythm, young children.

Постановка проблеми. Сучасна дошкільна освіта орієнтується на цілісний розвиток особистості дитини, у центрі якого – її здатність до емоційного самовираження, спілкування та взаємодії. Одним із провідних засобів цього процесу є музично-ритмічна діяльність, що інтегрує рух, звук, мовлення та емоцію в єдине комунікативне поле.

Уже в період внутрішньоутробного розвитку дитина сприймає ритмічні сигнали навколишнього середовища: удари серця матері, темп її голосу, музичні звуки. Ці ритми стають першими каналами комунікації з навколишнім світом. Науковці наголошують, що ритм – це природна структура, яка організовує не лише тілесну, а й емоційну поведінку немовляти. У дослідженнях сучасних науковців доведено, що вже у перші місяці життя діти виявляють здатність синхронізувати рухи з ритмічними звуками. Цей феномен вважається ранньою формою емоційної комунікації – коли дитина «відповідає» на ритм через рух, погляд або вокалізацію (гуканням, лепетом, співучими звуками), що передусе формуванню мовлення [1; 2; 3; 4].

Однак у практиці сучасних закладів дошкільної освіти музично-ритмічні вправи ігноруються під час проведення освітніх взаємодій з дітьми раннього віку, або, нерідко, зводяться до механічного виконання рухів, без урахування їх емоційного змісту. Це обмежує потенціал ритму як засобу формування емпатії,

соціальної чутливості та довірливого спілкування між дитиною й дорослим. Тому виникає потреба в науковому осмисленні ролі музично-ритмічної діяльності у становленні емоційно-комунікативного розвитку дітей раннього віку та в окресленні педагогічних шляхів її ефективного застосування у взаємодії з вихователем.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема недооцінення впливу музики й ритму на розвиток дитини є однією з найцікавіших у сучасній педагогіці та психології дитинства. Дослідники різних наукових шкіл розглядають її як місток між тілесним і духовним світом дитини, як особливий канал спілкування, що з'єднує дорослого і немовля без слів – лише через рух, звук і емоцію.

Нейропсихологічні відкриття останніх десятиліть докорінно змінили уявлення про ранній розвиток. Так, І. Вінклер та його колеги довели, що новонароджені вже мають здатність сприймати ритмічні закономірності звуку, тобто їхній мозок реагує не просто на шум, а на упорядкованість у часі. Це означає, що ритм – не набута, а вроджена властивість людської природи. Для вихователя це відкриває колосальні можливості: кожне плескання в долоні чи колискова мелодія вже стають засобом комунікації [3].

М. Зентнер і Т. Еерола пішли ще далі: вони зафіксували, що немовлята активно рухаються у відповідь на музику, а їхні рухи стають більш гармонійними, коли вони чують ритм. Інакше кажучи, дитина «танцює» ще до того, як навчиться стояти. Це спростовує старі педагогічні уявлення про те, що музично-ритмічні вправи можливі лише після двох-трьох років. Навпаки, саме в період раннього дитинства формується основа для подальшої музичної чутливості та емоційної відкритості [4].

Дуже цікаві результати отримали Дж. Філліпс-Сільвер і Л. Трейнор. Вони експериментально довели, що рух впливає на ритмічне сприймання – коли дитину гойдають у певному темпі, вона краще запам'ятовує ритм і навіть очікує його продовження. З педагогічного погляду це означає, що музично-ритмічна діяльність має ґрунтуватися не лише на слуховому, а й на руховому досвіді дитини. Ритм треба «проживати тілом», тоді він стає частиною емоційного світу малюка [5].

Е. Хеннон і С. Джонсон зазначають, що діти до одного року вже розрізняють метричну структуру музики, а отже, здатні сприймати передбачуваність і стабільність у звуковому потоці. Ця стабільність дає дитині відчуття безпеки, яке є основою для емоційного контакту з дорослим. Коли вихователь співає пісню з повторюваним ритмом, дитина не лише слухає, а й відчуває спокій і довіру: світ навколо діє за знайомими законами, у ньому можна бути [6].

Соціальний вимір ритму надзвичайно глибоко дослідили С. Кіршнер і М. Томаселло [7]. Вони показали, що спільне ритмічне виконання – спів, барабанення, рух у такт – створює ефект єдності. Їх дослідження підтвердило, що діти, які разом били у барабан чи плескали під музику, ставали більш відкритими до співпраці в інших видах діяльності. Тобто ритм виступає не лише

музичним явищем, а й соціальним механізмом формування довіри. Це відкриття має особливе значення для вихователя: музика стає способом об'єднати групу дітей, зняти напругу, створити «ми-простір».

Педагогічну глибину цього феномена розкрив Е. Гордон, автор «Теорії музичного навчання». Він наполягає, що дитина повинна не просто слухати музику, а внутрішньо мислити нею – розвивати так звану аудіацію. Це мислення звуками народжується саме через ритмічні рухи, лепет, вокалізації, колискові. У цей момент дитина не наслідує дорослого, а вступає з ним у справжній діалог – музично-емоційний [8].

О. Половіна та К. Соломнікова розвивають цей підхід у педагогічному вимірі, підкреслюючи, що ритм – це природний регулятор життєвих процесів: пульсу, дихання, сну, активності. Вони трактують музично-ритмічну діяльність як спосіб «узгодження» внутрішнього ритму дитини з ритмом довкілля, що забезпечує емоційну рівновагу і гармонійне спілкування з дорослими [2].

Отже, сукупність наукових праць свідчить, що музично-ритмічна діяльність у ранньому віці не розвага, а глибинний механізм становлення особистості. Саме через ритм дитина навчається сприймати, відгукуватися, довіряти, а згодом – говорити і відчувати інших.

Мета. Теоретично обґрунтувати та окреслити методичний інструментарій емоційно-комунікативного розвитку дітей раннього віку засобами музично-ритмічної діяльності в контексті освітньої взаємодії з вихователем.

Виклад основного матеріалу. У окресленій темі важливо розпочати з вивчення психофізіологічних основ емоційно-комунікативного розвитку дітей раннього віку. У перші три роки життя дитина відкриває світ через рух, дотик, звук і погляд дорослого. Вона ще не володіє словами, але вже володіє музикою – тією невидимою гармонією, яка організовує її почуття й поведінку. Усе в її житті відбувається ритмічно: серце б'ється, легені дихають, кроки мами повторюються, колискова лунає в одному темпі. І саме цей природний ритм стає першим досвідом комунікації.

Нейропсихологічні дослідження показують, що дитина реагує на музику ще до народження, а після народження здатна впізнавати знайомі звуки й темпи. Це означає, що її мозок налаштований на «музичне мислення» ще до мовного. У цей час будь-яке звернення дорослого (інтонація, тембр, повторюваний рух) сприймається як сигнал любові й безпеки [3; 4]. Під час спільної музично-ритмічної діяльності дитина відчуває емоційне дзеркало: дорослий задає ритм – вона відповідає; дорослий змінює інтонацію – вона гукає й лепече у відповідь. У такі миті народжується емоційна комунікація, у якій звук і рух стають засобами взаєморозуміння.

В умовах сучасних соціальних викликів особливої уваги потребує емоційний стан дітей раннього віку. Переживання стресу, нестабільності чи розлуки з близькими позначається на їхній здатності спілкуватися, відгукуватися на емоції дорослого та зберігати внутрішню рівновагу. Тому педагогічна взаємодія

має ґрунтуватися на принципах емоційної підтримки, стабільності та передбачуваності.

Як доводять сучасні науковці, яких ми згадували раніше, повторювані ритмічні рухи знижують рівень тривожності дитини, допомагають налагодити сон і позитивно впливають на емоційний фон. Тому для вихователя важливо не просто «виконувати» музику, а проживати її разом із дітьми – через спокійні колискові інтонації, м'яке гойдання, ритмічне плескання. Це не лише розвиток слуху, а й формування основ емоційної саморегуляції [5; 6].

Музично-ритмічна діяльність у цьому контексті виступає природним засобом емоційного відновлення. Вона поєднує звук, рух і спільну дію, допомагаючи дитині відчувати себе у гармонії з дорослим і навколишнім світом. Просте коливання, ритмічне плескання, колискові чи «дзеркальні» рухи повертають малюкові відчуття безпеки, заспокоюють, формують позитивне емоційне тло.

Такі спільні дії створюють умови для розвитку емпатійності – здатності розпізнавати емоції інших і відгукуватися на них. Ритм і рух стають першими формами діалогу, у яких дитина вчиться не лише виражати себе, а й відчувати присутність і підтримку іншого. Саме через спільну ритмічну активність формується емоційна взаємність, що є основою подальшого комунікативного й соціального розвитку [9].

Для вивіщення професійного підходу до застосування музично-ритмічної діяльності вихователем необхідно виокремити педагогічні засади емоційно-ритмічної взаємодії. Практичні підходи до впровадження музично-ритмічної діяльності під час освітніх взаємодій дітей раннього віку з вихователем узгоджуються з дослідженнями О. Половіної та К. Соломнікової, які підкреслюють потребу створення ритмічно структурованого освітнього середовища. До ефективних методів належать:

- ✓ використання коротких ритмічних вправ з голосовими інтонаціями;
- ✓ рухові ігри під музичний супровід із чергуванням темпу;
- ✓ імпровізаційні елементи з наслідуванням дій вихователя.

Таким чином, музично-ритмічна діяльність у ранньому віці виконує подвійну функцію: розвиває базові сенсомоторні механізми та водночас стає засобом емоційно-комунікативної взаємодії дитини з дорослим [2].

Музично-ритмічна діяльність у ранньому віці – це не «навчання музиці», а спосіб емоційного єднання між вихователем і дитиною. Саме тому педагогічні засади цього процесу базуються на гуманістичному підході: не навчити – а прожити, не показати – а відчувати разом.

По-перше, важливо визнати, що музика – природна мова дитини. Вона нею користується інтуїтивно: співає, «гуде», відгукується рухом на емоційні подразники. Завдання вихователя не перервати цю природну спонтанність, а підтримати її. Е. Гордон наголошував, що музичність не «виховується», а «вироснується», якщо дорослий створює сприятливе середовище для слухання, руху й імпровізації [8].

По-друге, педагогічна взаємодія має бути діалогічною, емоційно-співпереживальною. Дорослий не просто дає інструкцію, по типу «плесни в долоні», «рухайся у такт». Він стає партнером, який через ритм передає тепло, спокій або радість. Дитина сприймає це не як завдання, а як запрошення до спільної гри, і це мить емоційного єднання.

По-третє, необхідна ситуативність і відповідність. Кожна ритмічна дія має сенс, якщо вона вбудована у повсякденність: вітання, годування, прогулянку. Тоді музика стає не окремим заняттям, а природним способом переживати події разом. Наприклад, коротка римована пісенька під час вдягання перетворює рутину на теплий момент спілкування. Тобто, вихователь має синхронізувати дію з музично-ритмічними вправами: прокидаємось – співаємо; дощ іде – стукаємо пальчиками по твердій поверхні; пташка летить – махаємо крилами копіюючи її рухи. Педагог, який володіє «емоційним слухом», легко відчуває, коли діти готові до активного руху, а коли, навпаки, до спокійної мелодії. Ця пластичність педагогічного ритму – ознака справжньої майстерності. В даній діяльності складно недооцінювати наявний педагогічний досвід і, відповідно, ця майстерність здатна до росту.

Так народжується те, що Е. Гордон називав «вихованням у музиці». Дитина не засвоює правила, вона вростає у музичний спосіб спілкування [8]. Тому, на основі теорії Е. Гордона та узагальнення досліджень, про які зазначено вище, виокремлено сім базових положень музично-ритмічної взаємодії дітей раннього віку з вихователем.

1. *Аудіація – як «внутрішній слух» і емоційне мислення.* За Е. Гордоном, дитина навчається музиці так само, як мові: спочатку слухає, потім реагує, і лише згодом відтворює. Тому педагог має починати не з демонстрації рухів, а з атмосфери слухання – тихої, довірливої, наповненої музикою голосу. Аудіація – це здатність «чути музику подумки», і саме вона є підґрунтям емоційного сприймання.

2. *Ритм як тілесний досвід.* Коли вихователь гойдає дитину, плескає або ритмічно рухається, малюк засвоює не лише звук, а й відчуття «разом». Тіло стає посередником між почуттям і дією. У цьому виявляється фізіологічний шлях до комунікації – дитина «говорить тілом», ще не володіючи словом.

3. *Емоційна синхронізація.* Ритм – це спільний подих. Коли вихователь і дитина рухаються одночасно, виникає особлива форма єдності. Дитина відчуває, що її чують, що вона важлива. Так народжується довіра – емоційний фундамент майбутнього спілкування.

4. *Передбачуваність як безпека.* Для малюка ритм – це орієнтир. Повторювані звуки і рухи заспокоюють, дають відчуття стабільності. Коли педагог повторює знайому пісеньку чи гру, дитина радіє – бо вона знає, що буде далі. Передбачуваність ритму створює емоційний порядок у світі, який ще такий великий і невідомий. Враховуючи ситуацію, в якій живуть усі діти України, цей пункт має важливе значення і виступає як ще один чинник впливу на емоційний стан дітей, що постраждали від наслідків воєнних дій.

5. *Діалогічність*. Музично-ритмічна взаємодія – це не вистава, а розмова двох сердець, де вихователь дає імпульс, а дитина відповідає. Інколи дитина ініціює ритм сама: плескає, тупає, наспівує. Завдання дорослого – помітити, підтримати, розвинути цю ініціативу, щоб малюк відчув себе співтворцем, а не глядачем.

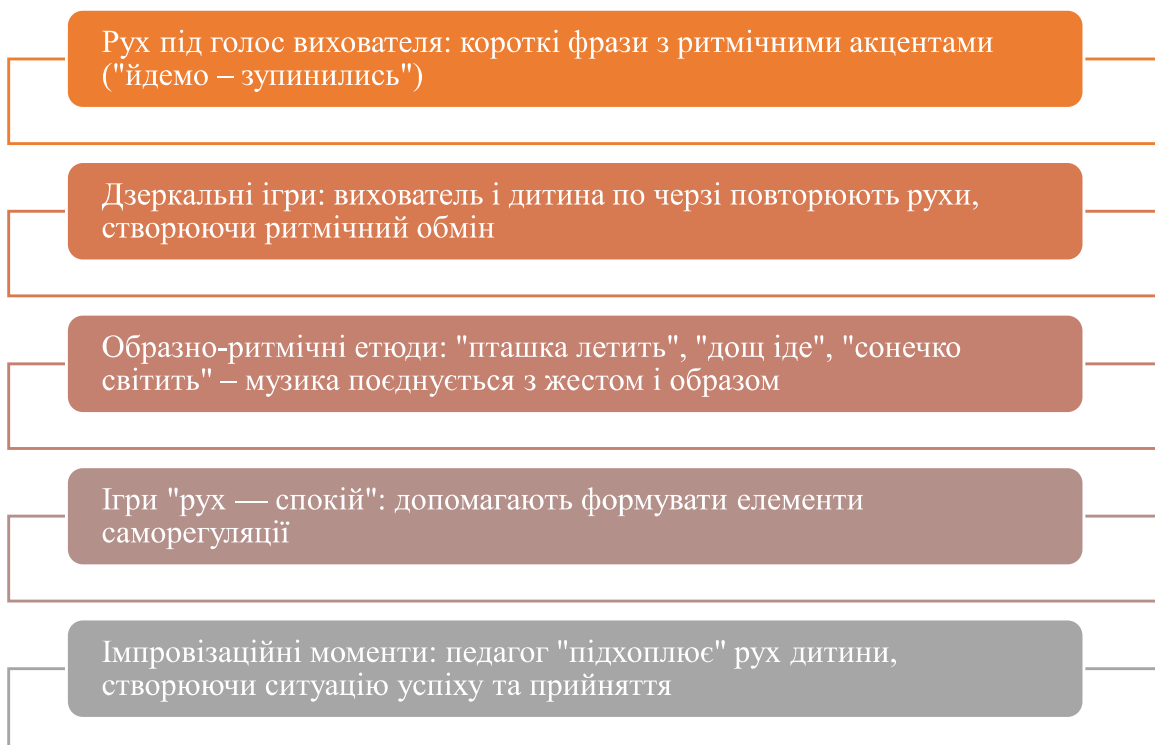
6. *Поступовість і свобода*. Кожна дитина розвиває музично-ритмічне сприймання у власному темпі. Завдання вихователя не пришвидшувати, а створити умови для вільного емоційного досвіду: від слухання – до дії, від дії – до спільної радості.

7. *Інтеграція*. Мистецтво музики, танцю, театру не можуть існувати окремо, коли мова іде про формування гармонійної особистості дитини раннього віку. Музично-ритмічна взаємодія охоплює весь спектр дитячої активності, тому доречним є інтеграція усіх існуючих мистецтв у освітній взаємодії дитини і дорослого з залученням музично-ритмічної діяльності.

Практичний інструментарій музично-ритмічної діяльності має базуватись на принципі «чуттєвого діалогу», адже зазначена діяльність це не метод, а спосіб присутності дорослого поруч із дитиною. Вона пробуджує у дитини довіру до світу і закладає основи емоційно-комунікативної компетентності. Для реалізації семи зазначених положень важливо створити систему вправ і прийомів, що забезпечують інтеграцію музики, руху й емоційного вираження. Нижче, в «Схема 1» подано найбільш ефективні форми музично-ритмічної діяльності для освітньої взаємодії з дітьми раннього віку.

Схема 1.

**Форми музично-ритмічної діяльності для освітньої взаємодії
вихователя з дітьми раннього віку**

Висновки. Результати теоретичного аналізу та узагальнення сучасних наукових підходів дають підстави стверджувати, що музично-ритмічна діяльність є ефективним засобом емоційно-комунікативного розвитку дітей раннього віку. Вона забезпечує природне поєднання руху, слуху, відчуття та спільного емоційного переживання, що, у свою чергу, створює підґрунтя для формування базових навичок спілкування і довіри до світу.

Провідною умовою результативності цієї діяльності є емоційна включеність вихователя, його здатність створити атмосферу спокою, повторюваності та доброзичливого контакту. Музично-ритмічні вправи не лише стимулюють сенсомоторний розвиток, а й допомагають дитині відчувати ритм як внутрішній порядок, що гармонізує її емоційний стан.

Запропоновані положення та методичний інструментарій засвідчують, що спільна діяльність дитини раннього віку й дорослого у музично-ритмічному середовищі сприяє становленню емоційної чутливості, розвитку емпатії, ініціативності та здатності до невербальної комунікації.

Подальшого наукового осмислення потребують питання впливу сімейного музичного виховання на формування емоційної культури дітей раннього віку, а також пошук шляхів інтеграції музично-ритмічної діяльності в щоденну освітню взаємодію в закладах дошкільної освіти.

Література:

1. Соломнікова К. Голос, мова та музика як важливі компоненти для розвитку відчуття ритму дітей раннього віку. Наукові тренди постіндустріального суспільства: збірник наукових праць. Тернопіль, 2025. С. 72–79. DOI: <https://doi.org/10.62731/mcnd-21.03.2025>
2. Polovina O., Solomnikova K. Neurobiological basis of music and rhythm in children early age. Boston: ISG Publishing, 2024. 146 с. URL: <https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/49570/>
3. Winkler I., Haden G. P., Ladinig O., Siller I., Honning H. Newborn infants detect the beat in music. Proceedings of the National Academy of Sciences (USA). Vol. 106, 2009. P. 2468–2471. DOI: <https://doi.org/10.1073/pnas.0809035106>
4. Zentner M., Eerola T. Rhythmic engagement with music in infancy. Proceedings of the National Academy of Sciences (USA). Vol. 107, No. 13, 2010. P. 5768–5773. DOI: <https://doi.org/10.1073/pnas.1000121107>
5. Phillips-Silver J., Trainor L. J. Feeling the beat: movement influences infant rhythm perception. Science. Vol. 308 (5727), 2005. P. 1430–1433. URL: <https://www.science.org/doi/10.1126/science.1110922>
6. Hannon E. E., Johnson S. P. Infants use meter to categorize rhythms and melodies. Cognitive Psychology. Vol. 50 (4), 2005. P. 354–377. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.cogpsych.2004.09.003>
7. Kirschner S., Tomasello M. Joint drumming: social context facilitates synchronization in preschool children. Journal of Experimental Child Psychology. Vol. 102 (3), 2009. P. 299–314. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.jecp.2008.07.005>
8. Gordon E. Music Learning Theory for Newborn and Young Children. Chicago: GIA Publications, 2012. 210 p. URL: https://books.google.com/books/about/A_Music_Learning_Theory_for_Newborn_and.html?id=UzJEIhSraKsC
9. Новоселецька І. Е. Соціально-педагогічна підтримка батьків та дітей раннього віку в умовах війни. Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Інноваційні підходи до розвитку науки в сучасних умовах». 2025. С. 15–18. URL: <https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/49227/>

References:

1. Solomnikova K. Holos, mova ta muzyka yak vazhlyvi komponenty dlia rozvytku vidchuttia rytmu ditei rannoho viku. Naukovi trendy postindustrialnoho suspilstva: zbirnyk naukovykh prats. Ternopil, 2025. S. 72–79. DOI: <https://doi.org/10.62731/mcnd-21.03.2025> [in Ukrainian].
2. Polovina O., Solomnikova K. Neurobiological basis of music and rhythm in children early age. Boston: ISG Publishing, 2024. 146 c. URL: <https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/49570/>
3. Winkler I., Haden G. P., Ladinig O., Siller I., Honning H. Newborn infants detect the beat in music. *Proceedings of the National Academy of Sciences (USA)*. Vol. 106, 2009. P. 2468–2471. DOI: <https://doi.org/10.1073/pnas.0809035106> [in English].
4. Zentner M., Eerola T. Rhythmic engagement with music in infancy. *Proceedings of the National Academy of Sciences (USA)*. Vol. 107, No. 13, 2010. P. 5768–5773. DOI: <https://doi.org/10.1073/pnas.1000121107> [in English].
5. Phillips-Silver J., Trainor L. J. Feeling the beat: movement influences infant rhythm perception. *Science*. Vol. 308 (5727), 2005. P. 1430–1433. URL: <https://www.science.org/doi/10.1126/science.1110922> [in English].
6. Hannon E. E., Johnson S. P. Infants use meter to categorize rhythms and melodies. *Cognitive Psychology*. Vol. 50 (4), 2005. P. 354–377. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.cogpsych.2004.09.003> [in English].
7. Kirschner S., Tomasello M. Joint drumming: social context facilitates synchronization in preschool children. *Journal of Experimental Child Psychology*. Vol. 102 (3), 2009. P. 299–314. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.jecp.2008.07.005> [in English].
8. Gordon E. *Music Learning Theory for Newborn and Young Children*. Chicago: GIA Publications, 2012. 210 p. URL: https://books.google.com/books/about/A_Music_Learning_Theory_for_Newborn_and.html?id=UzJEIhSraKsC [in English].
9. Novoseletska I. E. Sotsialno-pedahohichna pidtrymka batkiv ta ditei rannoho viku v umovakh viiny. *Materialy Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii «Innovatsiini pidkhody do rozvytku nauky v suchasnykh umovakh»*. 2025. S. 15–18. URL: <https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/49227/>